

LASI UN VĒRTĒ!

Lasīšanas veicināšanas programmas
"Bērnu un jauniešu žūrija"
15 gadu pieredze

Lasi un vērtē!

Lasišanas veicināšanas programmas "Bērnu un jauniešu žūrija" 15 gadu pieredze

Sastādītāja: Māra Cielēna

Dizains: Rauls Liepiņš

Makets: Kaspars Podskočijs

Diagrammu grafiskais dizains: Alise Štrause

Izdevumā izmantoti Ligitas leviņas, Veltas Knikstes fotoattēli un publicitātes materiāli

Atbalsta

Kultūras ministrija

L N B

LATVIJAS
NACIONĀLĀ
BIBLIOTĒKA

Izdevējs: Latvijas Nacionālā bibliotēka

Mūkusalas iela 3, Rīga, LV-1423

www.lnb.lv

© Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2015

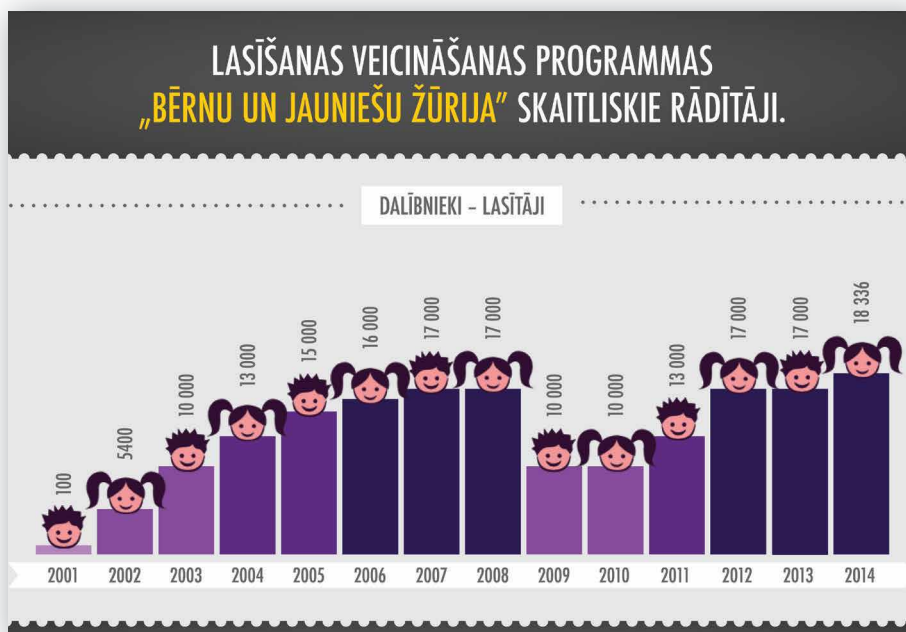
ISBN 978-9984-869-71-1

Programma „Bērnu un jauniešu žūrija”

Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bērnu literatūras centra lasīšanas veicināšanas programmas “Bērnu un jauniešu žūrija” aizsākumus trāpīgi raksturo Ojāra Vācieša dzejoļa “Minipasaciņa” paradoksālās rindas par muzikālo zirgu, kura dziesmai nav vārdu, arī pašas dziesmas nav un arī paša zirga nav. Šis intrigas atrisinājums, ko dzejnieks ietvēris vārdos: “Tomēr dzīvē labāk iet,/kam ir zirgs,/kurš naktī dzied..” līdzības veidā pastāsta par ideju, ko programmas autori īsteno nu jau piecpadsmit gadus Latvijā un latviešu centros visā pasaulē.

Bieži dzird cilvēkus sakām – bērni nelasa, bērnu literatūra nav daudzpusīga, sociālie tīkli un datoratkarība pārņem arvien vairāk jauniešu prātu, viņi alkst asāku pārdzīvojumu, viņus neinteresē iedziļināšanās... Ir jau tiesa. Tā kļūst par nepatiesību tikai tad, ja aizvien vairāk cilvēku pieņem aktīvu dzīves nostāju. Izcilais zviedru pedagogs un psihologs Larss H. Gustavsons, kurš tiek uzskatīts par vienu no Bērnu literatūras centra iedvesmotājiem, savā grāmatā “Bērnu tētis” (1995) raksta: “Aktīvie vecāki, kuri līdzīgi Svētajam Jurim uzsāk cīņu ar ļaunajiem pūķiem, uztur sevī cerību ar savu izturēšanos pret apkārtējo vidi un attieksmi pret nākotni. Kamēr viņi kaut kur iesaistās, tiem liekas, ka tic iespējai uzlabot stāvokli pasaulē. Un, kamēr pieaugušie kā mazi bērni tic cerībai un labā iespējamībai, tik ilgi, par spīti visam, tas varbūt nav gluži bezcerīgi.” Gluži no nekā, tomēr ar lielu ticību, ka kaut kur tepat blakus mīt bērni, kuri gribētu lasīt labu literatūru, 2001. gadā Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bērnu literatūras centra speciālisti iesāka nelielu projektu – eksperimentu Rīgā un Rojā. Bērnu žūrijā togad piedalījās 91 bērns. Eksperiments bija izdevies, bibliotēkā atgriezās arvien vairāk skeptisko bērnu, kuri bija to pametuši, jo jaunu, tīkamu grāmatu tur bija par maz; aizrautīgajiem lasītājiem un grāmatu vērtētājiem pievienojās draugi, brāļi un māsa, kuri līdz tam uzskatīja bibliotēku par garlaicīgu iestādi un nebija to apmeklējuši. Izlases kolekcija, kuras grāmatu vāciņi bija redzami krāsainā plakātā, piesaistīja bērnus arī tādēļ, ka bija aptverama – 24 līdz 28 nosaukumi katru gadu, turklāt bija jāizlasa tikai savas vecumgrupas 5 līdz 7 grāmatas un par labākajām jādod savs vērtējums.

Bērnu un jauniešu žūrija ir Valsts kultūrkapitāla fonda un LR Kultūras ministrijas finansēta un daudzu institūciju un privātpersonu atbalstīta lasīšanas veicināšanas programma, kurai raksturīgs visplašākais aptvērums.

Starptautiski lasītprasmes pētījumi rāda, ka Latvijas bērni un jaunieši uz citu valstu fona nav tie sliktākie lasītāji, bet ir arī patālu no labākajiem. Kā liecina ESAO Starptautiskās skolēnu novērtēšanas programmas 2012. gada dati, visaugstākie sasniegumi lasītprasmē ir Šanhajas, Honkongas, Singapūras, Japānas, Korejas un Taivānas skolēniem. Latvijas skolēnu vidējais sniegums lasīšanā ir nedaudz zem ESAO vidējā līmeņa, un par labiem lasītājiem 15 gadu vecumā mūsu valstī var saukt tikai 4,2%. Neprasmīgu lasītāju starp Latvijas skolēniem ir ap 17%, kamēr ES kopumā – ap 20%.

Zēnu lasītprasme ļoti ievērojami atpaliek no meiteņu lasītprasmes. Situācijas nopietnību raksturo starptautiskie lasītprasmes pētījumi, kuru rezultāti apkopoti vienuviet *Eurydice* Eiropas Komisijas 2011. gada izdevumā „Lasītprasmes

mācīšana Eiropā: konteksts, rīcībpolitika un prakse”¹. Šajā pētījumā Bērnu un jauniešu žūrijas darbība minēta kā viens no Eiropas pozitīvās prakses labākajiem piemēriem.

Mācīšanās, lai lasītu, un lasīšana, lai mācītos, lielā mērā notiek ārpus formālā mācību konteksta. Lai kļūtu par labu lasītāju, ir būtiski, lai jau agrā bērnībā būtu piekļuve grāmatām un vēlāk skolas gados būtu pieejama visdažādākā lasāmviela, kā to nosaka ANO Konvencija par bērna tiesībām, kur 17. panta c) apakšpunktā rakstīts, ka dalībvalstis apņemas „stimulēt bērnu literatūras izdošanu un izplatīšanu” un nodrošināt tādu materiālu pieejamību, kuru „mērķis ir sekmēt bērna sociālo, garīgo un morālo labklājību, kā arī veselīgu fizisko un psihisko attīstību”.

Kā liecina v/a Kultūras informācijas sistēmas īstenotā pētījuma 2010. gadā „Latvijas Publiskās bibliotēkas un internets: tehnoloģijas, pakalpojumi un ietekme uz sabiedrību” skolēnu aptaujas rezultāti, mēs pazaudējam motivētus lasītājus, bērniem pieaugot. 1.-4. klašu skolēniem patīk lasīt 88%, toties 5.-9. klašu skolēni lasīšanu kā lielisku nodarbi izvēlas tikai 57% gadījumos.

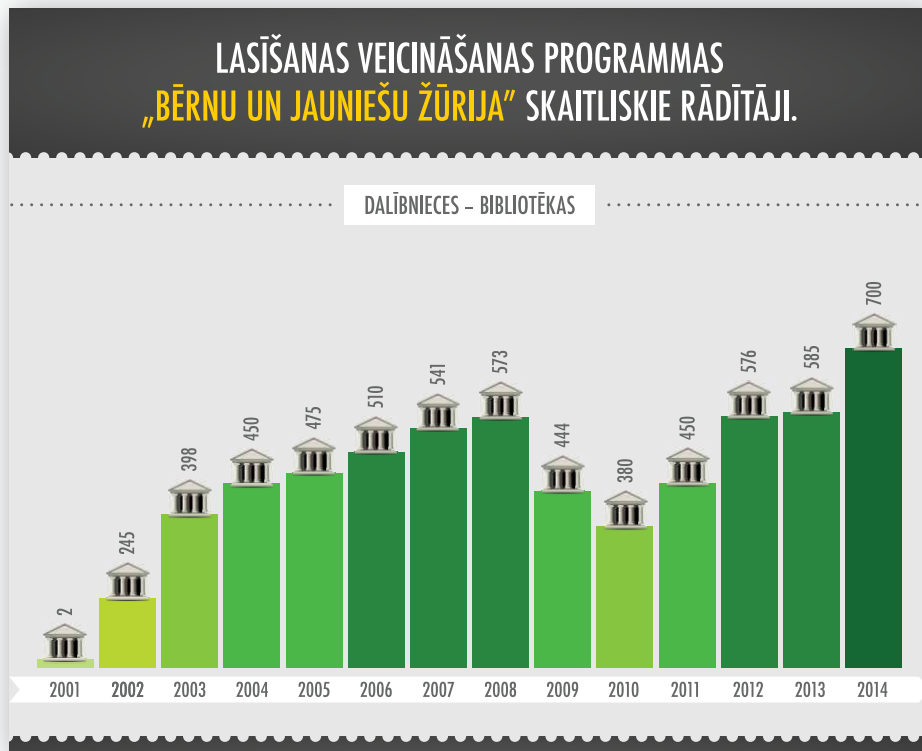
Programmas “Bērnu un jauniešu žūrija” veidotājus un atbalstītājus Latvijā vieno kopējs mērķis – veicināt labu lasītprasmi bērnu un jauniešu vidū, kas savukārt pozitīvi ietekmētu viņu dzīves kvalitāti, intelekta pilnveides iespējas un nodrošinātu konkurētspēju.

¹ Teaching Reading in Europe: Contexts, Policies and Practices : <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice> [Lasītprasmes mācīšana Eiropā: konteksts, rīcībpolitika un prakse.- Valsts izglītības attīstības aģentūra, 2011]

Bērnu un jauniešu žūrijas vēsture

Programmas "Bērnu un jauniešu žūrija" veidotājus un atbalstītājus Latvijā vieno kopējs mērķis – veicināt labu lasītprasmi bērnu un jauniešu vidū, kas savukārt po-

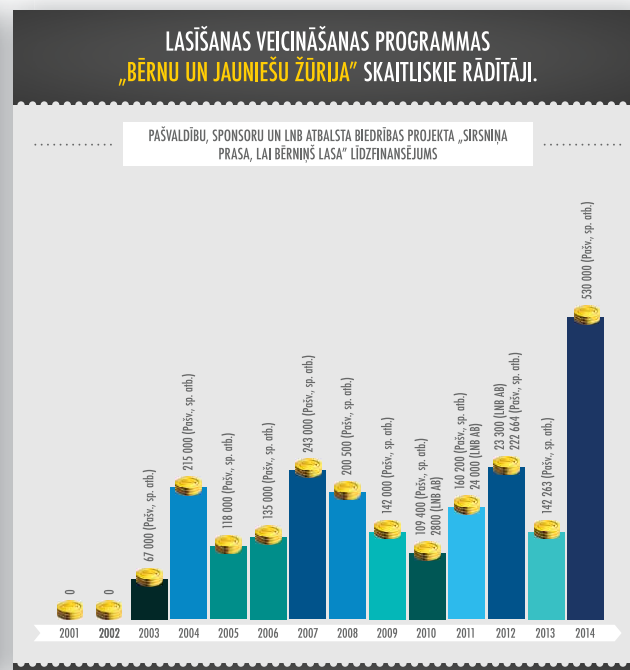
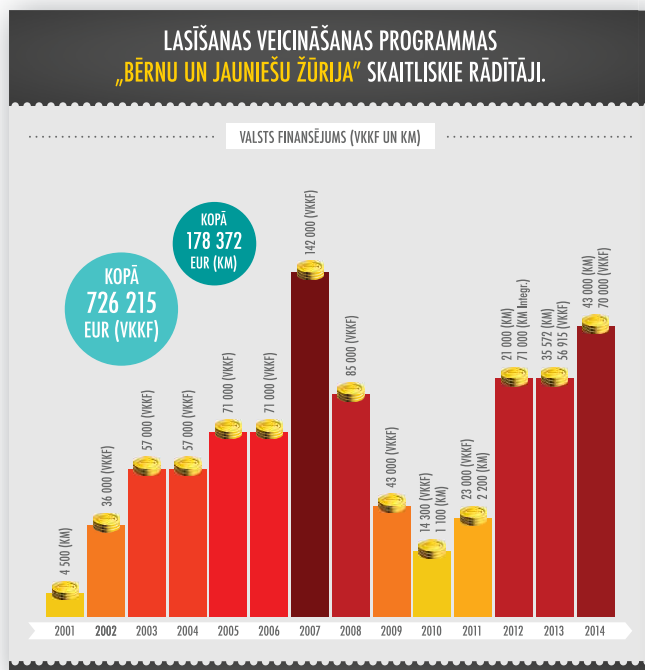

zītīvi ietekmētu viņu dzīves kvalitāti, intelekta pilnveides iespējas un nodrošinātu konkurētspēju.

Bērnu un jauniešu žūrija ir sasniegusi labus rezultātus lasītpriekš veicināšanā, lasītprasmes attīstībā un veicinājusi pozitīvu ietekmi uz grāmatniecības procesiem. Tā stiprinājusi bibliotēku sadarbību valstī, mērķtiecīgi īstenojot stratēģiju:

Kvalitatīvas, interesantas literatūras izraudzīšana Bērnu un jauniešu žūrijas kolekcijai -> kolekcijas pieejamība visās programmā iesaistītajās bibliotēkās, skolās -> iespēju variēšana diskusijām par grāmatām uz vietas un tiešsaistē -> radoši konkursi -> balvas bērniem un labāko grāmatu radītājiem -> visaptveroša publicitāte lasīšanai un tās tradīcijām sabiedrībā -> lasīšanas interešu stiprināšana.

Lasišanas veicināšanas programma piesaista lasišanas veicināšanas aktivitātēm bibliotēkās finanšu līdzekļus gan no valsts, gan pašvaldību un privātiem līdzekļiem,

kas ir programmas ļoti svarīgs uzdevums, kā arī lielisks piemērs privātai un publiskai partnerībai Latvijā.

Bērnu un jauniešu žūrija ir guvusi izpratnes pilnu atsaucību vietējā sabiedrībā, un, ja tikai pašvaldība spēj, tā atbalsta bibliotēku iniciatīvu lasišanas veicināšanā. **Valsts līdzekļu 1 eiro pievienojas vietējais finansējums un atbalstītāju līdzekļi – 2, 5 eiro apjomā.** Ja nebūtu šī 1 eiro, visticamāk, līdzekļi tiktu novirzīti citiem mērķiem un problēmu risinājumam pašvaldību daudzajās atbildības jomās, kas ar katru dienu paplašinās, un cilvēku prioritātēs, kas nebūt nav lasišanas apstākļu nodrošināšana sev un savai ģimenei. Laika posmā no 2001. gada Bērnu un jauniešu žūrija ir piesaistījusi vienam mērķim – lasišanas veicināšanai – 3 miljonus 190 tūkstošus eiro.

Bērnu žūrijas ideja nāk no Nīderlandes, kur līdzīga programma darbojas jau no pagājušā gadsimta astoņdesmitajiem gadiem. Taču Latvija nav Nīderlande, programmas pilnveidotājiem bija jāiegulda daudz izdomas, lai jaunākās un saistošākās grāmatas mūsu valsts apstākļos būtu pieejamas visur un bērni tās patiešām izlasītu.

- turpināt iepazīstināt starptautisko auditoriju ar mūsu pozitīvo lasīšanas veicināšanas pieredzi. Piemēram, 2013. gadā informācija par Bērnu un jauniešu žūriju ievietota Eiropas izglītības sistēmu enciklopēdijas sākumlapā, 2014. gadā bijusi publikācija Bulgārijas bibliotekāru žurnālā un Lietuvas Nacionālās bibliotēkas mājas lapā, programma pastāvīgi tiek popularizēta *IBBY (International Board on Books for Young People)* kongresos un informatīvajos izdevumos.
- Lasīšanas veicināšanas programmas sekmes nosaka regulāri ieviestas novitātes:
- 2002. g. – projekts iegūst valsts mērķprogrammas statusu; Lielo lasīšanas svētku tradīcijas iedibināšana;
- 2003. g. – precizēts vecumgrupu adresējums no 3 uz 4 grupām, uzlabots plakāts, buklets un publicitātes materiāli;
- 2007. g. – programmas „eksports” uz latviešu diasporas centriem – 6 ASV, Austrālijā, Eiropā; elektroniskās anketas ieviešana;
- 2008. g. – 14 latviešu diasporas centri; 2015. g. – 40 latviešu centri 19 valstīs;
- 2010. g. – LNB Atbalsta biedrība uzsāk labdarības projektu „Sirsniņa prasa, lai bērniņš lasa”, LNB Atbalsta biedrība Latvijā lielākajā labdarības portālā ziedot.lv uzsāk vākt ziedojumus bērnu grāmatām programmas vajadzībām;
- 2011. g. – jauniešu segments – žūrijas darbības paplašināšana 1.-12. klasei; diskusiju grupas darbības uzsākšana www.draugiem.lv; ar 2013. gadu virtuālās diskusijas turpinās https://twitter.com/bernu_zurija; ar LNB Atbalsta biedrības palīdzību izstrādāta jauna „Bērnu un jauniešu žūrija” vizuālā identitāte, „Sirsniņa prasa, lai bērniņš lasa” ietvaros par projekta vēstniekiem piesaistīti 23 sabiedrībā zināmi cilvēki; izveidots ziedojumu tālrunis, lai vāktu līdzekļus bērnu grāmatu iegādei Latvijas bibliotēkām. Drukātajos un elektroniskajos medijos uzsākta labdarības projekta „Sirsniņa prasa, lai bērniņš lasa” reklāmas kampaņa.

- 2012. g. – vecāku žūrijas ieviešana; integrācijas līdzekļu novirzīšana 35 latviešu diasporas centriem un 41 nacionālo minoritāšu skolai Latvijā, kā arī reģionu publiskajām bibliotēkām integrācijas uzdevumu veikšanai. 12 reģionālo kuratoru iesaistīšanās programmas uzlabošanā. Labdarības projekta „Sirsniņa prasa, lai bērniņš lasa” reklāma valsts televīzijā un radio.

- 2013. g. – Lasīšanas vēstnieki. Tiek uzsākta kampaņa vecāku iesaistīšanai kopīgā lasīšanā, īpašs plakāts un uzaicinājums – vīriešiem, lai tēvi, lielie brāļi, vectēvi vairāk iesaistās lasīšanā kopā ar bērniem, tā demonstrējot, ka lasīšana nav tikai sievietes nodarbošanās.

- 2014. g. – karnevāls “Gribu iet uz bibliotēku”, Rīgas - Eiropas Kultūras galvaspilsētas projekts, jaunās Nacionālās bibliotēkas ēkas iepazīšana, 1500 bērnu Saulcerītes modināšanas pasākums 8. septembrī – Starptautiskajā rakstpratības dienā.

Novitāšu ieviešana turpinās, tikai tā iespējams iesaistīt jaunus dalībniekus un noturēt bērnu un jauniešu interesi. Latvijā uzmanība netiek veltīta lielāku lasīšanas grūtību riska grupām, piemēram, zēniem, bērniem no ģimenēm, kas dzīvo nelabvēlīgos apstākļos. Inovācijas jāievieš šajos lasīšanas veicināšanas segmentos, katra no tām prasa citu metodiku un papildu līdzekļus, kā arī sabiedrības atbalstu.

Lai saglabātu Bērnu žūrijas sasniegtos rezultātus lasītprīka veicināšanā un pozitīvo ietekmi uz grāmatniecības procesiem, kā arī bibliotēku sadarbību valstī, mērķtiecīgi tiek turpināts iesāktais darbs – rūpes, lai grāmatām latviešu valodā būtu arī ieinteresēts, gudrs lasītājs.

Lielākie atbalstītāji

Lasišanas veicināšanas programmai "Bērnu un jauniešu žūrija" visgrūtāk klājās 2010. - 2012. gadā, kad ekonomiskās krīzes apstākļos Valsts kultūrkapitāla fonds krasi samazināja finansējumu, līdz 2012. gadā līdzekļus nepiešķīra vispār. Nacionālās bibliotēkas Atbalsta biedrība ar plašu un prasmīgu interešu pārstāvniecības kampaņu nodrošināja finansējumu programmas turpināšanai. Tie bija 76 831 eiro, kas kopumā tika savākti ar ziedojumu kampaņas "Sirsniņa prasa, lai bērniņš lasa" palīdzību.

Trīs gadu laikā tas palīdzēja notikt lasišanas veicināšanas programmai „Bērnu un jauniešu žūrija”. Biedrība uzrunāja sabiedrību un aicināja ziedot, lai palīdzētu bērnu grāmatām nonākt bibliotēkās. Pateicoties daudzu ziedotāju atbalstam, kopumā projekta laikā 425 bibliotēkām dāvinātas 5178 grāmatas.

„Sirsniņa prasa, lai bērniņš lasa” palīdzēja „Bērnu un jauniešu žūrijai” pārvarēt grūtākos laikus. Projekts tika uzsākts 2010. gadā – ekonomiskās krīzes laikā, kad tika apdraudēta „Bērnu un jauniešu žūrijas” pastāvēšana. Valsts finansējums tika katastrofāli samazināts. Pagastu un pilsētu bibliotēkas nevarēja atļauties iepirkt ap 100 latu vērtu „Bērnu un jauniešu žūrijas” grāmatu kolekciju. Toreiz lasišanas programmā vairs nevarēja piedalīties septiņi tūkstoši bērnu. Lasītāji tika atgūti!

SIRSNIŅA PRASA,
LAI BĒRNIŅŠ LASA

Biedrība „Bērnu un jauniešu žūrijai” palīdzēja radīt arī jaunu vizuālo identitāti (bērnu, jauniešu un vecāku žūrijas logotipus) un izgatavoja īpašus suvenīrus bērniem, reklāmas presē, TV un radio. „Bērnu un jauniešu žūriju” un lasīšanu popularizējuši labdarības projekta vēstnieki: Kārlis Kazāks, Indra Sproģe, Irīna Pīgozne, Evelīna Strazdiņa, Ilze Dobeļe, Andris Sējāns, Ingus Ulmanis, Daina Jāņkalne, Aurēlija Anužīte-Lauciņa, Lauris Liepa, Inese Zandere, Dāvis Auškāps, Toms Auškāps, Lauris Aleksejevs, Una Gavare, Mārtiņš Zemītis, Gatis Rozenfelds, Pauls Raudseps.

LNB Bērnu literatūras centra vadītāja Silvija Tretjakova 2012. gadā atzīst, ka labdarības projekts „Sirsniņa prasa, lai bērniņš lasa” devis lasīšanas veicināšanas programmai „Bērnu un jauniešu žūrija” izšķirīgi nozīmīgu atbalstu. „Pateicoties tam, „Bērnu un jauniešu žūrija” ir izturējusi finansiāli grūtāko posmu pastāvēšanas vēsturē. Drauga plecs un padoms mums ir devis drosmi cīnīties par bērnu tiesībām lasīt labas, aktuālas, interesantas grāmatas ikvienā Latvijas pilsētā un pagastā, arī ārpus mūsu valsts robežām. Kopā mēs varam paveikt brīnumus!”

Projekts sekmīgi varēja īstenoties, pateicoties fondam „Ziedot”, ziedotājiem, informatīvajiem atbalstītājiem un projekta vēstniekiem, kuri ziedoja savu brīvo laiku un idejas! Bez cilvēkiem, kas novērtē lasīšanu un labas grāmatas, šis projekts būtu apstājies. Kampanijai bija arī informatīvie atbalstītāji: laikraksts “Diena”, “Dienas” žurnāli, žurnāls „Mans Mazais”, žurnāls IR, žurnāls „Pie galdā”, www.draugiem.lv, www.ir.lv, www.satori.lv, www.delfi.lv, www.tvnet.lv, www.diena.lv, Swedbank, Latvijas Televīzija, Latvijas Radio.

Bērnu literatūras centra draugs un atbalstītājs kopš izveidošanas 1998. gadā ir Nīderlandes *IBBY* nodaļa. Kopīgi projekti un finansējums palīdzējis attīstīties ne tikai bērnu literatūrai Latvijā, bet arī gudrai pārvaldībai bērnu bibliotēku un kultūrpolitikas jomā.

Sadarbība ar Nīderlandi notiek Latvijas Bērnu un jaunatnes literatūras padomes, Latvijas *IBBY* nodaļas projektos. Kad 2013. gadā tika svinēta organizācijas 20 gadu pastāvēšanas gadadiena, konferencē „Iztēles spēks: spilgtākie tēli bērnu literatūrā”, kas notika Spīķeru koncertzālē 10. maijā, LNB Bērnu literatūras centrs saņēma čeku 1000 eiro apjomā Bērnu žūrijas attīstīšanai un vecāku iesaistīšanai. Pasākumā piedalījās Tuāns Dauks (*Toin Duijx*), Nīderlandes *IBBY* sekretārs, un Jante van der Vēga-Lāvermane (*Jant van der Weg-Laverman*), Nīderlandes *IBBY* eksprezidente.

2014. gadā atbalsts tika piecas reizes palielināts ar vēlējumu – veicināt tēvu (vīriešu) iesaistīšanos lasīšanas nodarbībās. Par projekta līdzekļiem tika veiktas šādas aktivitātes:

- Izveidots plakāts “Vīrieši! Tēvi! Lasītāji!”, kura autors ir mākslinieks Reinis Pētersons.

IBBY
THE NETHERLANDS

iBbY
LATVIA

- Organizēti kopīgi pasākumi aktīvākajiem vecākiem Lielo lasīšanas svētku ietvaros, kas ir noslēguma posms lasīšanas maratonam “Bērnu un jauniešu žūrijā”.
- Dāvinātas lasīšanas vēstnieku mugursomas, pilnas ar jaunu un saistošu lasāmvielu.
- 2015. gada 11. jūlijā tika organizēta divu dienu ekskursija bibliotekāriem uz zinātnes centru Z(in)oo Cēsīs un Lotes parku Igaunijā. Braucienā piedalījās tie, kuri visaktīvāk iesaistījās karnevāla gājiena “Gribu iet uz bibliotēku” organizēšanā savā reģionā un Vecāku žūrijas čaklākie lasītāji tēvi ar savām ģimenēm, kuru vērtējums elektroniskajā balsošanā par grāmatām uzvarēja loterijā. Bibliotekāri pārstāvēja teju visus Latvijas reģionus, savukārt tēvi bija no Rīgas, Kuldīgas un Madonas.

Visu piecpadsmit gadu pastāvēšanas laikā tieši izdevēji ir vieni no vislielākajiem atbalstītājiem programmas norisei. Pavasarī iegādājoties grāmatas lasīšanas veicināšanā iesaistītajām bibliotēkām, izdevniecības vienmēr ir piedāvājušas visizdevīgāko cenu, pielāgojušas ievērojamas atlaides un atvieglotus iegādes nosacījumus. Tāpat Lielajos lasīšanas svētkos, kas noslēdz gadu ilgušo Bērnu un jauniešu žūrijas kolekcijas lasīšanas vērtēšanas posmu, ikviens to dalībnieks ir saņēmis dāvanā vērtīgas grāmatas. Pēdējos gados, kad lasīšanā iesaistās arī pieaugušie, vērtējot Vecāku žūrijas kolekciju, Lielajos lasīšanas svētkos tiek nosauktas un apbalvotas čaklākās lasītājas mātes, kuras lasītprieku palīdz veicināt ne vien sava bērna klasē, bet arī visā skolā un sabiedrībā. Piemēram, 2014. gadā, kad visvairāk lasīto grāmatu klāstā bija apgādu „Zvaigzne ABC”, „Dienas Grāmata”, „liels un mazs”, „Jumava”, „Omnia Mea”, „White Book”, „Lietusdārzs” un „Mansards” izdevumi, bagāts šo apgādu dāvinājums aizceļoja līdz katrai no piecām lasīšanas vēstniecēm Zemgalē, Kurzemē, Vidzemē, Latgalē, Rīgā un Pierīgā.

Ikgadējo svētku norisi jau trīs gadus atbalsta akciju sabiedrība „Cēsu alus” ar klasisko limonādi „Limpo” un SIA „Rīgas Piensaimnieks” ar „Kārumu” visiem dalībniekiem. Atbalstītāju rindās ir arī Latvijas pašvaldības, kas nodrošina bērnu nokļūšanu Rīgā, bibliotekāri un bērnu vecāki.

Vairāk nekā sešus gadus Lielo lasīšanas svētku autoru balva ir šokolādes grāmata, kas asprātīgā konkrētās grāmatas dizaina kastītē nonāk pie katra bērnu visaugtāko vērtējumu ieguvušās grāmatas rakstnieka vai tulkotāja, ilustratora un izdevēja. To piedāvā un daļēji finansē SIA "Eisako", nodrošinot apbalvošanu ar saviem apdrukātajiem šokolādes gardumiem.

Kā programma darbojas?

Programma ir laba ar to, ka bērns, pašam nemanot, tiek iesaistīts pasākumu virknē:

1. Gan par valsts, gan pašvaldības un atbalstītāju līdzekļiem nopirkta jaunākā, interesantākā bērnu un jauniešu grāmatu kolekcija nonāk katrā no pieteiktajām bibliotēkām.
2. Bibliotēkā tiek izlikti aicinoši plakāti "Lasi un vērtē!" un infolapas. Bibliotekārs uzaicina bērnus piedalīties lasīšanas sacensībā.
3. Līdz decembra beigām dalībnieki izlasa katrs savas vecumgrupas grāmatas (drīkst mainīt vecumgrupu, kā arī brīvi izvēlēties grāmatas no visas kolekcijas) un uzraksta novērtējumu par labāko grāmatu elektroniskajā anketā.
4. Kad šis darbs ir paveikts, dalībnieks saņem piederības zīmīti – atstarotāju, apdrukātu pildspalvu, grāmatzīmīti, uzlīmju blociņu, nozīmīti vai ko citu. Bibliotēka aicina viņu uz pasākumiem, bērni brauc ekskursijās un saņem dažāda veida atzinības balvas, ko sarūpējusi vietējā sabiedrība.
5. Anketas nonāk Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bērnu literatūras centrā, tās tiek saskaitītas, analizētas, tiek veidoti populārāko grāmatu saraksti. Rezultātus paziņo Lielajos lasīšanas svētkos. Tie parasti notiek nākamā gada pavasarī Rīgā. Svētkos piedalās bērni no programmā iesaistītajām bibliotēkām, tiek sveikti autori, izdevēji, tulkotāji, ilustrētāji, kā arī aktīvākie lasītāji.

Logotipi, publicitātes materiāli, piederības zīmes

Plakāts ir vienojošais lasīšanas veicināšanas elements, arī informatīvi bukleti un grāmatzīmes palīdz bibliotekāriem un skolotājiem vieglāk izskaidrot kopīgas lasīšanas nozīmi. Bez šiem publicitātes atribūtiem bibliotekāriem ir grūti rosināt bērnus līdz galam izturēt lasīšanas maratonu, daudzi grāmatas izlasa, bet viņiem pietrūkst uzņēmības aizpildīt anketas. Parasti noslēguma posmā mazas piederības zīmes – nozīmītes, atstarotāji, silikona rokassprādzes, apdrukātas pildspalvas, uzlīmju blociņi, kas katru gadu tiek variēti, – ļoti noder kā labs pamudinājums izdarīt visu prasīto līdz galam.

Bērnu žūrijas piederības zīmēm nav nekāda sakara ar izšķērdību, kā piemērs šeit noderēs šādas situācijas apraksts: bērni izlasa arī pārējo 3 vecumgrupu grāmatas dažkārt tikai tādēļ, lai saņemtu vēl kādu no nieciņiem, kas iegūstami, tikai piedaloties programmā. Tādus piemērus var izlasīt ikvienas bibliotēkas atskaitē lasīšanas veicināšanas programmas 15 gadu pastāvēšanas vēsturē.

Publicitātes materiālu izmaksas parasti veido 10 - 20 % no kopējā Bērnu un jauniešu žūrijas finansējuma, kas ir efektīvas mārketinga prakses paraugs. Ja finansējums šim mērķim tiek samazināts, tas atstāj savu negatīvu efektu uz dalībnieku skaitu.

Pirmais Bērnu žūrijas logotips bija mākslinieces, bērnu grāmata ilustratores Ilzes Ramanes 2001. gadā veidotais Zaļais vīriņš ar grāmatu spārnēm uz muguras.

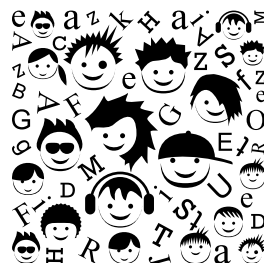
Tas bērniem ļoti patika. 2003. gadā tika izgatavots telpisks tērps, ko veidoja Dailes teātra butafori. Aktieris tajā vadīja Lielos lasīšanas svētkus Ķīpsalā daudzus gadus pēc kārtas, bērnu sajūsma bija neizmērojama, visi vēlējās ar to kopā fotografēties. Lai gan no 2011. gada programmai ir jauns logotips, Zaļais vīriņš turpina strādāt visus šos gadus, apceļodams Latviju, piedaloties lokālajos lasīšanas svētkos. Nacionālā bibliotēka tērpu bez maksas izīrē katrai bibliotēkai un skolai, kas vēlas sarīkot svētkus žūrijas mazākajiem lasītājiem.

Katrā bibliotēkā Zaļajam vīriņam ir savs vārds – LNB Bērnu literatūras centrā viņu sauc par Zaļo vīriņu, bet citur – arī par Rūdi Lasītprieku, Grāmatu tārpiņu. 2002. gadā tika izsludināts pat konkurss, lai atrastu īsto un vienīgo vārdu. Noslēgumā vienprātīgi tika atzīts, ka būs labāk, ja katrā vietā tam būs savs vārds.

2011. gadā LNB Atbalsta biedrība sarīkoja konkursu jaunam Bērnu un jauniešu žūrijas logotipam. Konkursa uzvarētājs – dizaina mākslinieks Mārtiņš Mačs.

BĒRNU ŽŪRIJA

JAUNIEŠU ŽŪRIJA

LASI UN VĒRTĒ!

5+ BĒRNU ŽŪRIJA

1. Lidija Ausēliņa, *Santa un tante*, Rīga: Lauku Avīze, 2014.
2. Raitis, *Puku lodīņi*, Rīga: Zvaigzne ABC, 2014.
3. Jānis Zvirgzdiņš, *Mieša saasaka*, Rīga: Zvaigzne ABC, 2014.
4. Mārtiņš Zūliņš, *Nenotūlūtais atklājums*, Rīga: Iekš un ārpus, 2015.
5. Pija Lindērbarna, *Brigita un brāļi atpakaļ*, Rīga: Zvaigzne ABC, 2015.
6. Tāļiņš Roberts, *Vilks, kurš ievēlās no grāmatas*, Rīga: Lauku Avīze, 2015.

9+ BĒRNU ŽŪRIJA

1. Dina Sablītova, *Cirka laimība*, Rīga: Lauku Avīze, 2014.
2. Laila Pastore, *Parusais pērlis*, Rīga: Neputns, 2015.
3. Rūta Liepiņš, *Mans laimīgais drive*, Rīga: Zvaigzne ABC, 2014.
4. Ingūna Kapte, *2014*, Rīga: Zvaigzne ABC, 2014.
5. Sīnija Kozlova, *24 stunda*, Rīga: Zvaigzne ABC, 2014.
6. Jēka Purnāne, *Kāpēc šīs gadaļskaitļa gadatālka*, Rīga: Lauku Avīze, 2015.

11+ JAUNIEŠU ŽŪRIJA

1. Kristīna Oļone, *Sīkita*, Rīga: Zvaigzne ABC, 2015.
2. Aneta Kariņa, *Leģendā*, Rīga: Neputns, 2015.
3. Ieva Meģalme, *Beita*, Rīga: Zvaigzne ABC, 2015.
4. Arno Jūratis, *Kristofa un Emu orde*, Rīga: Zvaigzne ABC, 2015.
5. Ieva Sarmāča, *Gays uz bērnudārzu*, Rīga: Zvaigzne ABC, 2014.
6. Jānis Dabulvis, *Kaluzīri un kumjūkrāti*, Rīga: Iekš un ārpus, 2014.

15+ JAUNIEŠU ŽŪRIJA

1. R. G. Pāvans, *Brīnums*, Rīga: Juv., 2014.
2. Volfgangs Herdofers, *Cīks*, Rīga: Juv. laimes roņģis, 2014.
3. Sabīne Kolēģe, *Ķīša-Maskava*, Rīga: Zvaigzne ABC, 2015.
4. Didra Aivā, *Ģimene, Astoņu stie*, Rīga: Juv. laimes roņģis, 2014.
5. Kopsējā, *Zila dobes rietu mākonis*, Rīga: Juv. laimes roņģis, 2015.
6. Zīle Juras vēstis, *Latviešu autors un fantāzijas stāsts*, Rīga: Zvaigzne ABC, 2015.

VECĀKU ŽŪRIJA

1. Māris Bērziņš, *Beina garša*, Rīga: Juv. laimes roņģis, 2015.
2. Rīta Puklīne, *Patiesība*, Rīga: Juv. laimes roņģis, 2014.
3. Dāvis Tabūna, *Pirmā reize*, Rīga: Maršruts, 2014.
4. Inga Kalle, *Vai otrā grupa mani drīst?*, Rīga: Iekš un ārpus, 2014.

+2 grāmatas

2015

Rīko: LBB, Finansē: Kultūras ministrija, Atbalsta: LBB, GFAO

Grāmatu prezidents

Lasi un kļūsti redzams!

Bērnu žūrija 2007

LASI UN STARO!

BĒRNU ŽŪRIJA

Es lasu- es dzīvoju

BŽ BŽ

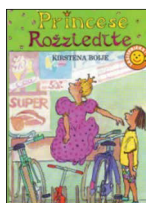
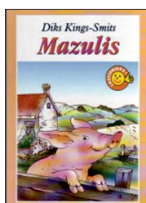

Rezultāti 2002–2014

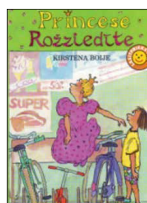
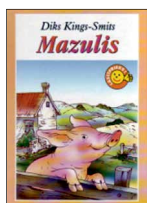
Secinājumi:

1. Tulkotā literatūra Bērnu un jauniešu žūrijas vērtējumā gandrīz vienmēr apsteidz oriģinālliteratūru. Bet jāņem vērā, ka tā jau ir izturējusi nopietnu starptautisku atlasi – parasti tās ir apbalvotas grāmatas, bestselleri. Turklāt tulkotāji Latvijā ir labi eksperti literatūrā, un vāji darbi nemaz neparādās, vismaz programmas kolekcijā ne.
2. Radot spēcīgu, cieši blakus izceltu, ilglaicīgu konkurenci, kādu ir radījusi Bērnu un jauniešu žūrijas kolekcija, arī oriģinālliteratūras kvalitāte gan saturski, gan vizuāli šo 15 gadu laikā ir ļoti uzlabojusies.
3. Ko visaugstāk novērtē mūsu jaunais lasītājs un vienlaikus kur visspēcīgākie ir mūsu autori: dzejā (10 Bērnu un jauniešu žūrijas laureāti); piedzīvojumu literatūrā (10); pasakas žanrā (9); no 2004. gada arī fantāzijas literatūrā (8); jauniešu tematikai veltītajā reālistiskajā stāstā (7); labi attīstās bilžu grāmatu žanrs (6); iemīlēti ir stāsti par dzīvniekiem (3) un humoristiska īsproza (3); parādās un uzvar komiksi (2); spoku stāsti (1) un miniatūras (1).

1.-2. klase

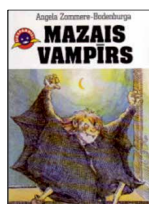
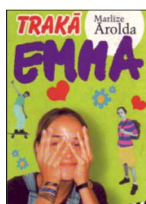
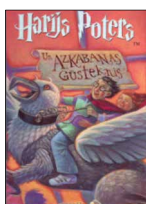

3.-4. klase

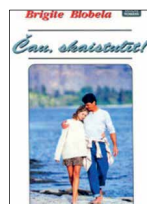

2002

5.-7. klase

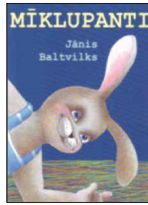

8.-9. klase

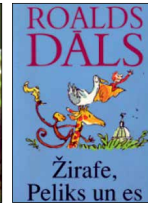

2003

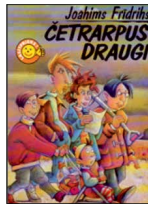
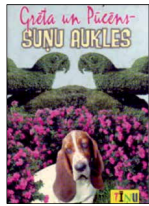
1.-2. klase

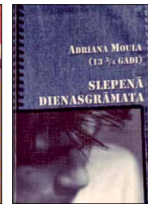
3.-4. klase

5.-7. klase

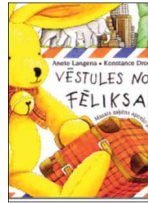

8.-9. klase

2004

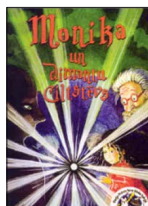
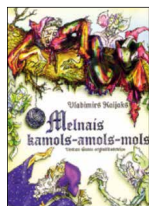
1.-2. klase

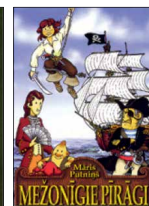
3.-4. klase

5.-7. klase

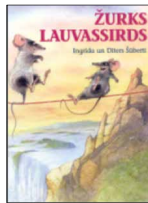

8.-9. klase

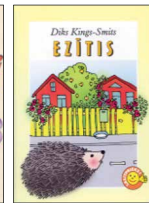

2005

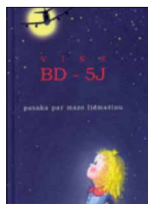
1.-2. klase

3.-4. klase

5.-7. klase

8.-9. klase

1.-2. klase

5.-7. klase

3.-4. klase

8.-9. klase

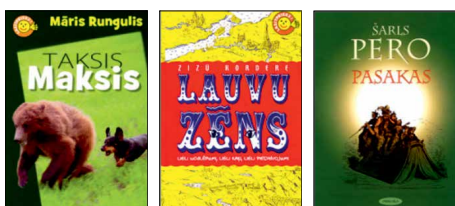

2006

1.-2. klase

5.-7. klase

3.-4. klase

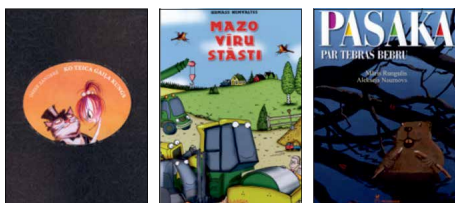

8.-9. klase

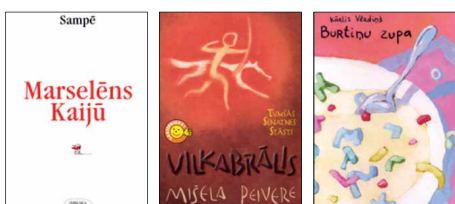

2007

1.-2. klase

5.-7. klase

3.-4. klase

8.-9. klase

2008

2009

1.-2. klase

3.-4. klase

5.-7. klase

8.-9. klase

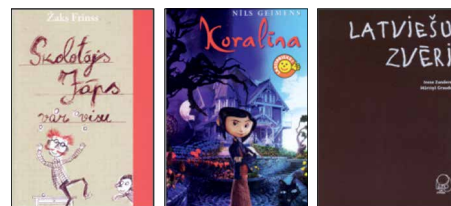

2010

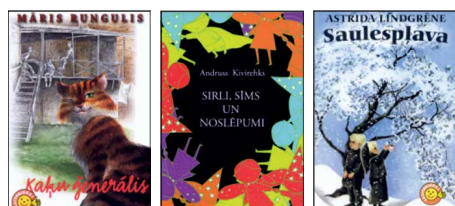
1.-2. klase

3.-4. klase

5.-7. klase

8.-9. klase

2011

1.-2. klase

3.-4. klase

5.-7. klase

8.-9. klase

1.-2. klase

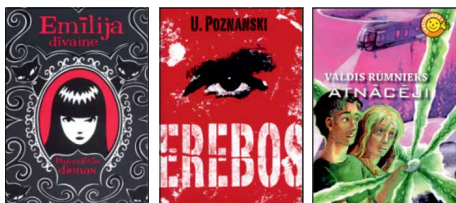

3.-4. klase

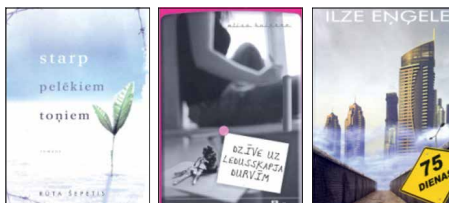

2012

5.-7. klase

8.-9. klase

5+

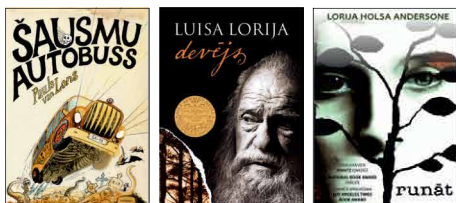

9+

2013

11+

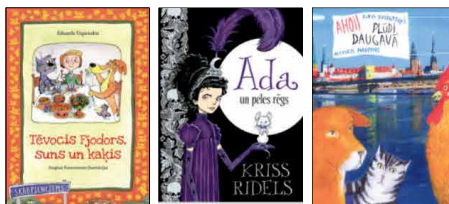
15+

5+

9+

2014

11+

15+

Kolekcijas veidošanas principi

Gada sākumā (labvēlīgas finansiālas situācijas gados – janvārī) profesionāla žūrija atlasa kvalitatīvu, interesantu literatūru Bērnu un jauniešu žūrijas kolekcijai. Grāmatu kolekciju izvēlas trīs vai vairāk eksperti no Latvijas Bērnu un jaunatnes literatūras padomes, Latvijas Universitātes Pedagoģijas fakultātes un Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas, Rakstnieku savienības u.c. institūcijām. Svarīgākais, lai ekspertu komisija pazītu bērnu literatūru un pārziņātu lasīšanas socioloģijas jautājumus.

Grāmatu izvēlē tiek ievēroti 10 kritēriji:

1. Labākie oriģinālliteratūras darbi, kas izdoti pēdējā gada laikā.
2. Veiksmīgākie tulkojumi, pārstāvot dažādu valstu literatūru.
3. Bilžu grāmatas pašiem mazākajiem.
4. Komiksi vai formas ziņā interesanti izdevumi.
5. Fantāzijas literatūras darbi.
6. Literatūra zēniem.
7. Meiteņu literatūra.
8. Dzeja (ieteicams katrā no 4 vecumgrupām).
9. Klasiskā literatūra vai literatūra, kas bijusi mīļākā lasāmviela vecāku vai vecvecāku paaudzei.
10. Jauniešu problemātikai veltīta reālistiska literatūra.

Žūrija pasaulē

2
KANĀDA

5
ASV

1
ISLANDE

LIELBRITĀNIJA

3
ĪRIJA
NĪDERLANDE
BELĢIJA

6
DĀNIJA
VĀCIJA
LUKSEMBURGA
FRANCIJA

1
SPĀNIJA

ZVIEDRIJA

1

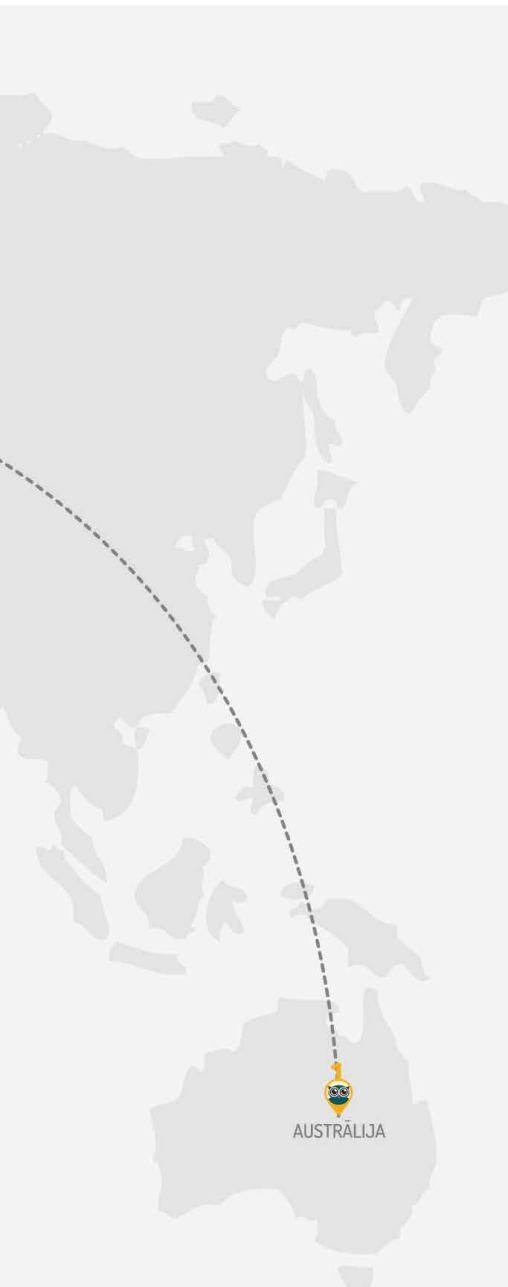

SOMIJA

1

KRIEVIJA

1
IGĀUNIJA

1
AUSTRIJA
SVEICE

Lasišanas iespējas bērniem, kuri dzīvo ārpus Latvijas, programmas veidotāji sāka piedāvāt 2007. gadā, tīri emocionālu motīvu vadīti. Arvien vairāk žūrijā iesaistīto bibliotekāru sūtīja bēdīgas ziņas, ka lasītāji un jaunāko grāmatu vērtētāji, atvadoties no viņiem, nelaimīgi nosaka: nākamgad vairs nerasīšu žūrijā, kopā ar vecākiem pārceļamies uz dzīvi Īrijā, Anglijā... Programmas „eksports” uz latviešu diasporas centriem sākotnēji aptvēra tikai sešas nedēļas nogales skolas ASV, Austrālijā un Eiropā. 2008. gadā tie jau bija 14 latviešu diasporas centri, bet 2015. gadā tie ir 40 latviešu centri – skolas 19 valstīs.

1. Berlīnes latviešu nedēļas nogales skola
2. Bonnas latviešu skola „Kamolītis”
3. Bredfordas latviešu nedēļas nogales skola “Saulespuķe”
4. Briseles II Eiropas skola
5. Briseles latviešu nedēļas nogales skola
6. Eiropas pamatskola Luksemburgā
7. Eiropas skola Luksemburgā (6.-12.klase)
8. Jitlandes latviešu nedēļas nogales skola „Mazputniņš”Veljē
9. Kanādas latviešu centra Toronto bibliotēka
10. Korkas latviešu skola „Grāmatputns”
11. Krišjāņa Barona latviešu skola Čikāgā
12. Latviešu apvienība Rovaniemi
13. Latviešu bērnu skola „Diegabiksis” Bredā
14. Latviešu bērnu skola Austrijā Vīnē
15. Latviešu biedrības Īrijā Portlaoise nedēļas nogales skola “Sauleszaķēns”
16. Latviešu centrs Minsterē
17. Latviešu sestdienas skola „Strops” Luksemburgā
18. Latviešu skola Hamiltonā
19. Latviešu skola Pīterboro „Pūcītes akadēmija”
20. Latviešu skola „Sprīdītis” Northemptonā

21. Latviešu valodas un kultūras skola „Auseklis” Cīrihē
22. Latviešu biedrības Īrijā skola „Saulgriezīte” Dublinā
23. Leičesteras latviešu bērnu skola „Kabata”
24. Madrides latviešu skola „Sprīdītis”
25. Mansfildas bērnu un jauniešu studija „Varavīksne”
26. Melburnas latviešu biedrības Daugavas skola
27. Mineapoles-Sentpolas latviešu skola
28. Ņujorkas ev. lut. draudzes Ņūdžersijas latviešu pamatskola
29. Parīzes latviešu sestdienas skola „Garā pupa”
30. Reikjavīkas latviešu skola
31. Sanktpēterburgas latviešu svētdienas skola „Sakta”
32. Sietlas latviešu skola
33. Stokholmas latviešu skola
34. Stokholmas valodu centrs
35. Tallinas latviešu papildskola „Taurenis”
36. Upsalas valodu skola
37. Valensijas un Alikantes apvienotā latviešu bērnu nedēļas nogales skola
38. Vašingtonas DC ev. lut. draudzes latviešu pamatskola
39. Ziemeļrijas latviešu bērnu nedēļas nogales skola „Zīlūks” Portadovnā
40. Zviedrijas valodu centrs Akerā

Kad 2012. gadā programmas finansējumu sāka nodrošināt LR Kultūras ministrijas Sabiedrības integrācijas departaments, mērķtiecīgākas lasīšanas veicināšanas aktivitātes sasniedza arvien jaunas un jaunas valstis un tajās dzīvojošos tautiešus visā pasaulē: 2015. gadā iesaistījušies ASV – 5, Austrālijā – 1, Austrijā – 1, Beļģijā – 2, Dānijā – 1, Francijā – 1, Igaunijā – 1, Islandē – 1, Īrijā – 3, Kanādā – 2, Krievijā – 1, Lielbritānijā – 6, Luksemburgā – 3, Nīderlandē – 1, Somijā – 1, Spānijā – 2, Šveicē – 1, Vācijā – 3, Zviedrijā – 4 latviešu centri.

Redzamākie publicitātes pasākumi

Kā dabisks noslēgums ikgadējai lasīšanas programmai ir lokālie un Lielie lasīšanas svētki, kurus rīko Grāmatu gadatirgus laikā agrā pavasarī Ķīpsalas izstāžu centrā. Šajos svētkos piedalās ap 700 – 800 bērnu un pieaugušo no visas Latvijas. Laikrakstu žurnālistu un televīzijas uzmanības lokā nokļūst populārāko grāmatu autori, ilustratori, izdevēji, tulkotāji, pārdomas par lasīto izsaka Bērnu žūrijas eksperti un viņu vecāki, parasti piedalās kāds publikas iemīļots mūziķis. Piemēram, 2012. gada lasīšanas maratona noslēguma pasākumā piedalījās slavenā rokgrupa „Dzelzs vilks”, kas tikko bija ieguvusi arī Mūzikas ierakstu Gada balvu. Grupas līderis Juris Kaukulis pats ir liels lasītājs, viņa ģimenē noturīgas ir lasīšanas tradīcijas, par kurām arī koncerta replikās mūziķis dedzīgi stāstīja. Tas bija īsts „roks par grāmatām”! Lielos lasīšanas svētkus rīkojam jau no 2003. gada, aktieri un mūziķi labprāt piedalās un atbalsta mūsu kopējos centienus, tie ir bijuši Zigfrīds Muktupāvels, Igo, Kārlis Kazāks, grupa „Astro’n’out”, Lauris Reiniks, Agnese Rakovska u.c.

E-pastu karš

Neraugoties uz rūpīgi pārdomāto un mērķtiecīgi īstenoto attīstību, 2012. gada pavasarī valsts finansējums lasīšanas veicināšanas programmai pēkšņi tika pārtraukts. Internetā, laikrakstos, televīzijā parādījās ziņa, ka Bērnu un jauniešu žūrijas pastāvēšana ir apdraudēta. Programmas vadītāji nepadevās, kopā ar LNB Atbalsta biedrību rīkoja plašu publisku kampaņu „E-pastu karš”, aicināja atbalstītājus, rakstīja atklātas vēstules valdībai, atbildīgām ministrijām un institūcijām. Tie bija paši bērni, kuri sūtīja savu vēlēšanos politiķiem. E-vēstulēs bija rakstīts: „Es gribu lasīt!” Palīdzēja precīzi formulētas prasības, pārliecinoša argumentācija, mediju atbalsts. Pazīstamais laikraksta „Diena” karikatūrists Zemgus Zaharāns bez maksas atvēlēja kampaņai savu karikatūru, kurā redzams mazs zēns, kurš saka: „Gribu lasīt!”, un drukns valdības vīrs viņam atbild: „Atdosim parādus, tad...!” Lai cik neticami tas izklausītos, atbildīgo ministriju retorikā patiešām izskanēja šāds viedoklis. Šī absurda situācija lasīšanas atbalstītājos raisīja milzīgu protestu, jo ikviens, kurš strādā ar bērniem, zina, ka motivācija ir trausls impulss, jebkura vilcināšanās atstāj uz jaunajiem lasītājiem neatgriezenisku negatīvu efektu. Ir tik daudz vilinājumu, kas piesaista ar trāpīgi mērķētu mārketingu un atsaucas tieksmei bezrūpīgi izklaidēties. Pretstatā tam lasīšana ir darbs, kura nestos labumus nenobriedušas personības vēl nespēj objektīvi novērtēt.

Visvairāk gandarījuma bija par LR tiesībsarga atzinumu pārbaudes lietā Nr. 2012-109-10B, kas tika ierosināta, saņemot organizatoru atklāto vēstuli par valsts finansējuma pārtraukšanu un nepietiekamu atbalstu lasīšanas veicināšanas programmai “Bērnu un jauniešu žūrija”. Atzinuma pēdējā rīkopā ir minēts: “Ņemot vērā jau ilgu laiku realizētās programmas “Bērnu un jauniešu žūrija” nozīmi bērnu tiesību uz pieeju piemērotai literatūrai nodrošināšanā, kas savukārt ietekmē bērna tiesību uz attīstību, izglītību un kultūru īstenošanu, secināms, ka bērnu lasītprasmes veicināšanas programmai ir nepieciešams paredzēt valsts finansiālu atbalstu ilgtermiņā. Līdz ar to būtu izvērtējams jautājums par nepieciešamību pārskatīt bibliotēku finansēšanas kārtību, paredzot pastāvīgu valsts budžeta līdzfinansējumu piešķiršanu minētās programmas īstenošanai pašvaldību publiskajās bibliotēkās.”

Tik daudz atbalsta kā šajā ekstremālajā e-pastu kara kampaņā Bērnu un jauniešu žūrijas rīkotāji vēl nebija saņēmuši. Simtiem vēstuļu pārpludināja elektroniskos tīklus un 11 atbildīgo institūciju serverus.

Zemgus Zaharāns
www.karikaturists.lv
publicēts laikrakstā
„Diena” 2012. gada 27. martā

Kāda māte rakstīja: „Manas meitas šodien nosūtīja vēstuli LR prezidentam.” LR Saeimas Kultūras un izglītības komisijas sekretāre telefonsarunā izteicās: „Mēs saņemam tādus interesantus e-pastus: „Jānis, 6 gadi, es gribu lasīt!” Uz šo neizpratni Bērnu literatūras centra speciālisti atbildēja: „Tādus vārdus mēs dzirdam katru dienu. Bērni vēlas lasīt, un mums viņiem ir jānodrošina šīs iespējas un jāgarantē viņu tiesības!”

Cīņa vainagojās panākumiem, kopējais finansējums 2012. gadā no valsts un LNB Atbalsta biedrības kampaņas „Sirsniņa prasa, lai bērniņš lasa” bija 77 tūkstoši latu, bibliotēku – dalībnieču skaits bija līdz tam lielākais programmas pastāvēšanas vēsturē – 576 bibliotēkas.

Vecāku žūrija

Bērniem lielāks stimuls lasīt rodas tad, ja arī mamma vai tētis to dara. Ja vecāki nē-lasa, tad arī bērns ņems piemēru no vecākiem un nēlasīs. Labas prakses piemēri rāda to, ka jau no dzimšanas vecākiem būtu jālasa bērniem priekšā grāmatas, jāatrod laiks, ko pavadīt kopā ar bērnu un grāmatu. Laikam ejot, bērnus grāmata ieinteresēs, un viņi lasīs. Ja ikdienā viņiem blakus nebūs atbalsts šai nodarbei, tad lasītprieks drīz zudīs. Te ir novērojama atgriezeniskā saite – mamma lasa bērnam grāmatu jau kopš dzimšanas, bērns lasa grāmatas lēlēm, kad bērns kļūst pieaudzis un ir jau pieaugušais, viņš lasīs grāmatas saviem bērniem. Lasītprasme un draudzība ar grāmatu ir svarīga iespēja, un mēs palīdzam saviem bērniem to atklāt un izmantot viņu nākotnes labā.

Lasīšanas veicināšanas programmā “Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija” pēdējos gados piedalās aptuveni 18 tūkstoši lasītāju, kuri lasa un vērtē jaunākās grāmatas. Bērnu un jauniešu žūrijai 2012. gadā pievienojās arī Vecāku žūrija. Pavisam 1324 pieaugušie bija motivēti iesaistīties kopējā lasīšanas piedzīvojumā un īstenoja organizatoru daudzu gadu iecerī - veicināt lasīšanas tradīcijas ģimenē. Vienmēr problemātisks ir vīriešu klātbūtnes jautājums lasīšanā, 2012. gadā tie bija tikai 15 tēvi. Mērķtiecīgi attīstot veicināšanas apbalvošanas stratēģiju un pateicoties Nīderlandes *IBBY* nodaļas finansējumam, 2014. gadā Vecāku žūrijā jau piedalījās 1683 mātes/vecmāmiņas un 134 tēvi/ vectētiņi un vecākie brāļi.

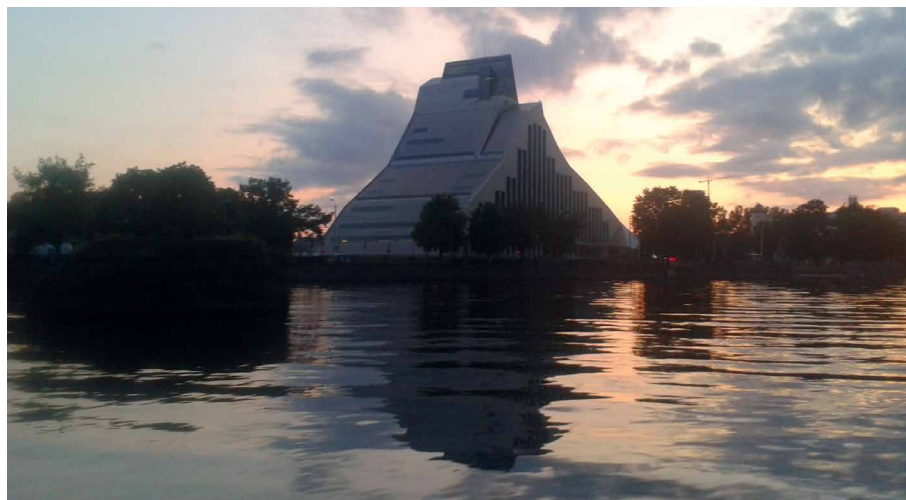
Vecāku žūrijas mērķis ir lasīt nevis jebkuru grāmatu, bet gan konkrētu grāma-tu kolekciju. Vecāku žūrijas grāmatu kolekcijas sastādītāji izvēlējās grāmatas pēc šādiem kritērijiem:

- 1) daiļliteratūras grāmatas, kas stāsta par attieksmi pret bērniem;
- 2) grāmatas, kurās ietvertas pedagoģiskas atziņas, kas mudina respektēt bērna iekšējo pasauli un sniedz padomu, kā pārvarēt „augšanas grūtības”, rosina sabiedrībā diskusijas par attieksmes maiņu pret bērniem, stiprina ģimenes vērtības;
- 3) gan tulkotās, gan oriģinālliteratūras grāmatas, kas aplūko lasīšanas fenomenu kā personības tapšanas instrumentu.

Svarīgi, lai vecāki gūst prieku no kopīgas lasīšanas; vienlaikus viņi kļūs par lielāka-jiem programmas popularizētājiem bērnu un pusaudžu vidū.

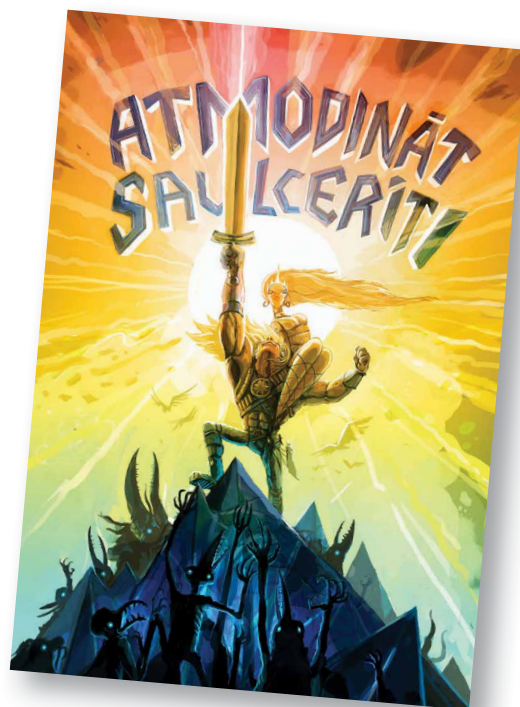
Filma "Bērnu žūrija"

2014. gadā tika pabeigta dokumentālā filma "Bērnu žūrija". Producentes Daces Leimanes un režisores Vīnetas Leimanes 21 minūti garā filma atklāj lasīšanas veicināšanas programmas daudzpusējo ietekmi. *YouTube* ievietoto videomateriālu, kuram ir arī angļu subtitri, skatījušies daudzi simti interesentu. Dažādu programmā iesaistīto cilvēku viedokļi uzskatāmi apliecina: organizētā lasīšana spēj būtiski ietekmēt lasīšanas tradīcijas un arī grāmatniecības procesus pozitīvā virzienā. Izdevēji novērtē tūlītēju atgriezenisko saiti un pauž pārliecību, ka publicētie darbi atrod savu lasītāju. Autori priecājas par radošu grāmatas satura izpratnes atklāsmi lasītāju veidotajās teātra izrādēs, stāstu turpinājumos, jaunās ilustrācijās un grāmatu vāku noformējumā. Pusaudži diskutē par to, kā atrast laiku lasīšanai. Vecāki ir gandarīti par to, ka visai ģimenei rodas kopīgas sarunas par lasītajām grāmatām un cik vienkārši ir ieinteresēt par grāmatām pašus mazākos, ja vecākie brāļi un māsa rāda viņiem labu paraugu. Bibliotekāri savukārt novērtē organizatorisko atbalstu un kvalitatīvu grāmatu izvēli kolekcijai. Atbalstītāji atzīst, ka tikai lasot veidojas apzinīgs pilsonis, kurš zina, kas ir valsts un kāda ir viņa dzīves sūtība. Noslēgumā programmas koordinatore Silvija Tretjakova uzsver grāmatu izplatības nozīmi un motivāciju strādāt pie programmas attīstības: "Lai visur, kur ir bērni, būtu pieejamas labas grāmatas!"

Karnevāla gājiens “Gribu iet uz bibliotēku”

Bērnu žūrijas dalībnieki tika aicināti uz Rīgu Eiropas Kultūras galvaspilsētas programmas vērienīgākajā pasākumā bērniem – karnevāla gājienā „Gribu iet uz bibliotēku”. Tas notika 2014. gada 8. septembrī – Starptautiskajā rakstpratības dienā. Rātslaukumā pulcējās ap 1500 bērnu no visiem novadiem grāmatu varoņu tērpos. Viņi devās gājienā pāri Akmens tiltam uz Gaismas pili, jauno LNB ēku, skatot Bruņoto spēku pūtēju orķestra mūzikai. Skumjais karalis bija devis viņiem uzdevumu „cīnīties” ar 7 kraukļiem un „atmodināt” Saulcerīti. Daudziem lauku bērniem tas bija pirmais ceļojums uz Rīgu un iespēja savām acīm redzēt un līdzdarbojoties iepazīt Gaismas pili. Karnevālam viņi bija rūpīgi gatavojušies - piedalījušies Bērnu literatūras centra organizētajā domrakstu konkursā „Kā atmodināt Saulcerīti?”. Pavisam tika iesūtīti 259 darbi. Žūrija atlasīja 72 labākos darbus, kurus publicēja grāmatā. Tā ir unikāla, jauna 21. gadsimta leģenda par Stikla kalnu, Antiņu un Saulcerīti neskaitāmās radošās versijās.

Plašā apvāršņa konkurss

Katru gadu Bērnu un jauniešu žūrijas dalībniekiem tiek piedāvāts kāds jaunrades konkurss. 2015. gadā, kad atzīmējam Raiņa un Aspazijas 150 gadu jubileju, bērni piedalījās daudzpakāpju sacensībā, rakstot, veidojot Raiņa un Aspazijas plakātus, atbildot uz testa jautājumiem, uzstājoties publiski. Finālā, kas notika maijā Nacionālajā teātrī, piedalījās 62 skolēni – konkursa pirmās kārtas un piecu reģionālo pusfinālu laureāti. Par uzvarētājiem kļuva 25 skolēni, kuri ieguva konkursa galveno balvu – iespēju piedalīties vienu nedēļu ilgā bezmaksas nometnē jaunajiem lasītājiem Raiņa un Aspazijas iemīļotajā pilsētā Jūrmalā. Nometne notika augustā, tās programmā līdztekus veselīgai atpūtai dabā bērni devās izzinošās ekskursijās, piedalījās grāmatām veltītās spēlēs un konkursos, radošās darbnīcās, tikās ar rakstniekiem un citām radošām personībām. „Plašā apvāršņa konkurss” bija lielākais Raiņa un Aspazijas jubilejas gada notikums bērniem.

PLAŠAIS APVĀRSNIS

Children and Young Adult Jury

The implementers of this project are specialists of Children's Literature Center of National Library of Latvia who have created a work group for "Children and Young Adult Jury" together with their supporters, regional curators and leading specialists from public and school libraries. Every year the efficiency of the project has been reevaluated and required improvements proposed.

Since year 2001, when the "Children's Jury" – a program that purposefully consolidates government and municipality financial support for reading promotion – was created and implemented for the first time, the improvement of children's literacy and development of children's literature in Latvia have been substantial. About 15-17 thousand kids become active readers every year in Latvia and in Latvian Diaspora centers around the world. The best and most exciting books are distributed over up to 700 libraries and Latvian centers abroad. Every 1 EUR given by government is usually matched by 2.5 EUR from local authorities and contributors.

From the very beginnings reading promotion program "Children's and Young Adult Jury" works according to simple, easy-to-understand principles - step by step involving its participants into reading, discussing and evaluating different books that develops critical thinking together with reading and writing skills.

When the new year starts, professional jury chooses good and exciting books for the "Children's and Young Adult Jury". It is most important that the experts have good knowledge of children's literature and are aware of the social issues of reading.

The local and the Big Reading Celebration are special events organized for the closure of the program that usually happens during Baltic Book Fair in spring. Around 700-800 children and their parents from all over Latvia take part in these activities where the authors, illustrators, translators and publishers of the most popular books receive their well-deserved media attention. Children get a chance to express their opinions about the books they have read and listen to popular musicians who are performing there.

For many years the program has been receiving positive feedback from participants and literacy professionals. IBBY of the Netherlands has been a supporter of these activities by providing funding as well as disseminating information about the activities.

Reading promotion is a long-term investment and it needs continuous improvement to be sure the positive trends are permanent and every year brings something new on offer. This program provides not only statistical increase of library clients but also increase of reading skills and competence.